

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของกลุ่มอาชีพในชุมชนผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ : กรณีศึกษากลุ่มเครื่องแกงตำมือบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเลือกพื้นที่

พื้นที่ที่ศึกษาคือ บ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิมากที่สุดของจังหวัดตรัง และมีการรวมกลุ่มเพื่อรับการสนับสนุนด้านอาชีพจากเดิมที่มีกลุ่มจัดตั้งขึ้นหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิหลายกลุ่ม ซึ่งเหลือเพียงหนึ่งกลุ่มที่มีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มยังชัดเจนอยู่คือ กลุ่มเครื่องแกงตำมือบ้านเกาะมุกด์ ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกศึกษาพื้นที่นี้

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลหลักหมายถึงตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 14 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากรแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 คือผู้นำชุมชนบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรังมีจำนวน 2 คน ได้แก่

1.1 นายอุดมพร คงสมุทร อายุ 40 ปี สถานภาพโสด อยู่บ้านเลขที่ 101 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำโดยตำแหน่ง มีหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในระยะบรรเทาทุกข์และระยะการฟื้นฟูชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถฟื้นตัวและตั้งตัวได้เร็ว เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ การช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก และเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกงตำมือ

1.2 นายอะเหริน พระคง อายุ 57 ปี สถานภาพสมรส อยู่บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นผู้นำธรรมชาติ เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านและเป็นประธานกรรมการฟื้นฟูชุมชนบ้านเกาะมุกด์ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นທີ່ปรึกษากลุ่มอาชีพต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากสึนามิ จึงเป็นที่ยอมรับในชุมชนและหน่วยงานภายนอกว่ามีบทบาทในการดำเนินการช่วยเหลือชุมชนในช่วงเกิดเหตุการณ์สึนามิมาตลอด เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปช่วยเหลือและเป็นผู้ให้ข้อมูล พื้นฐานของชุมชนก่อนและหลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ การช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก ความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกงตำมือ

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าไปปฏิบัติงานในชุมชนภายหลังจากเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ มีจำนวน 2 คน ได้แก่

2.1 นายจักรกริช ดิงหวัง อายุ 24 ปี สถานภาพโสด เป็นเจ้าหน้าที่ภาคสนามของเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน จังหวัดตรัง เป็นผู้สำรวจและรวบรวมข้อมูลของผู้ประสบภัยสึนามิ เพื่อเสนอขอรับความช่วยเหลือจากองค์กรที่สังกัด เป็นผู้ร่วมค้นคิดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชน เป็นที่ปรึกษาการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมและกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมกลุ่มอาชีพเสริม กิจกรรมอุ้มหม้อเครื่องยนต์ กิจกรรมกองทุนเครื่องยนต์ กิจกรรมอุ้มหม้อเรือ กิจกรรมปลูกป่าชายเลนชุมชน กิจกรรมปลูกบ้านปลูกชุมชนบ้านเกาะมุกด์ กิจกรรมรักษาทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง กิจกรรมกลุ่มชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจทางทะเล กิจกรรมโรงเรียนชุมชนปลอดภัย กิจกรรมสนับสนุนผู้เปราะบาง เป็นผู้ให้ข้อมูลการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิจากองค์กรภายนอก ความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกงตำมือและการบริหารจัดการกลุ่ม

2.2 นางสาวอารีย์ สุวรรณชาติ อายุ 33 ปี สถานภาพโสด เป็นเจ้าหน้าที่ภาคสนามของเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน จังหวัดตรัง เป็นผู้รับผิดชอบโครงการปลูกบ้านปลูกชุมชนบ้านเกาะมุกด์ ดำเนินการจัดสร้างบ้านให้ชุมชนที่ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิและผู้ที่มิปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัยจำนวน 138 หลังคาเรือน ร่วมวางแผนการจัดระเบียบชุมชนที่ดินใหม่ แก้ไขปัญหาที่ดินร่วมกับชุมชน เป็นที่เลี้ยงให้คำปรึกษากิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชน เช่น กิจกรรมกลุ่มอาชีพเสริม จัดกิจกรรมศึกษาดูงานให้แก่กลุ่มในชุมชน เช่น ศึกษาดูงานอุตสาหกรรมที่มาบตพบุด การจัดการขยะจังหวัดระยอง ศึกษาดูงานความเข้มแข็งของชุมชนบ้านแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษาดูงานวิถีชีวิตพอเพียง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ จัดกิจกรรมศึกษาอบรมพลังงานทางเลือกเรื่องกังหันลมให้แก่ชุมชน กิจกรรมรักษาทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง และกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งประสานงานร่วมกันกับนายจักรกริช ดิงหวัง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติการในชุมชนบ้านเกาะมุกด์ ความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกง การบริหารจัดการกลุ่ม

3. ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 3 คือ สมาชิกกลุ่มเครื่องแกงตำมือ บ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีจำนวน 6 คน ได้แก่

3.1 นางมะหีส พระคง อายุ 52 ปี สถานภาพสมรส อยู่บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นประธานกลุ่มเป็นผู้ร่วมคิดค้นกิจกรรมที่ได้รับการชักชวนร่วมกับนายอะเหริน พระคง ผู้เป็นสามีและดำเนินการจัดสมาชิกกลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรม เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาให้การช่วยเหลือชุมชน รวมทั้งกิจกรรมกลุ่มอาชีพเสริมเป็นผู้ให้ข้อมูลความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกง การบริหารจัดการกลุ่ม ใช้จ่ายในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

3.2 นางสาวไหม พระคง อายุ 28 ปี สถานภาพสมรส อยู่บ้านเลขที่ 198 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นรองประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทำกิจกรรมกลุ่มมาโดยตลอด เช่น หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม เป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ เป็นตัวแทนกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายในตลาดสินค้าภายนอก เช่น งานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นผู้บริหารจัดการกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายขาย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงินและบัญชีของกลุ่ม เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม ใช้จ่ายในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

3.3 นางสาวนุ้ย หล้าปริง อายุ 70 ปี สถานภาพเป็นหม้าย อยู่บ้านเลขที่ 172 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นฝ่ายขาย ซึ่งเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มมาตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน ทำหน้าที่ตำครกเล็กและตำครกใหญ่ เมื่อคนตำครกใหญ่ไม่สามารถมาตำได้เป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุดในกลุ่ม และเป็นผู้รับซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายเองที่บ้าน เป็นผู้ให้ข้อมูลความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกง การบริหารจัดการกลุ่ม ใช้จ่ายในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

3.4 นางมะตุ ทะเลติก อายุ 53 ปี สถานภาพเป็นหม้าย อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นคนตำครกใหญ่ เคยเป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูปปลาหวาน ซึ่งพอล้มเลิกกลุ่มก็มาตำเครื่องแกงแทนสมาชิกกลุ่มที่ไม่มีเวลามาทำกิจกรรม ต่อมากลุ่มรับเข้ามาเป็นสมาชิกและเป็นผู้อาสาตำครกใหญ่ เพราะสามารถทำได้ดีเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม ใช้จ่ายในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

3.5 นางสมจิต หมดทิง อายุ 49 ปี สถานภาพเป็นหม้าย อยู่บ้านเลขที่ 198 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นคนผสมเครื่องปรุง เป็นผู้คิดค้นส่วนผสมวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตซึ่งทำหน้าที่เพียงคนเดียว เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม

3.6 นางหนาบ กะหา อายุ 58 ปี สถานภาพเป็นหม้าย อยู่บ้านเลขที่ 89 หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นสมาชิกกลุ่มทำหน้าที่ตำครกเล็ก เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มและปัจจัยในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

4) ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 4 คือ ลูกค้าของกลุ่มโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 4 คน ได้แก่

4.1 นางมัทพร ลาภศิริ โสภาก อายุ 31 ปี สถานภาพสมรส เป็นเจ้าของร้านขายของชำ และร้านอาหาร ซึ่งเป็นผู้รับซื้อเครื่องแกงของกลุ่มมาจำหน่ายและนำมาประกอบอาหารขาย โดยรับซื้อ 2 วันต่อครั้ง ครั้งละ 30 ถุง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และปัจจัยในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

4.2 นางนฤมล ช่างน้ำ อายุ 47 ปี สถานภาพสมรส เป็นเจ้าของร้านค้าขายของชำ ในบริเวณชุมชนที่สร้างใหม่ เป็นผู้รับซื้อเครื่องแกงของกลุ่มมาจำหน่ายตั้งแต่เริ่มผลิตจนถึงปัจจุบัน โดยรับซื้อสัปดาห์ละครั้งครั้งละ 60 ถุง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และปัจจัยในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

4.3 นางจ๊ะรอนะ มะหะหมี่ อายุ 35 ปี สถานภาพสมรส เป็นเจ้าของร้านขายของชำ ขนาดเล็กที่เปิดใหม่เมื่อเดือนมกราคม ปี 2551 และรับซื้อเครื่องแกงกลุ่มมาจำหน่ายสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 30 ถุง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด การบริหารจัดการกลุ่มและปัจจัยในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

4.4 นางสมจิต ลิพิง อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส เป็นลูกค้าที่ซื้อเครื่องแกงจากร้านค้ามาประกอบอาหาร จากเดิมที่ตำเครื่องแกงใช้เอง และต่อมาได้ซื้อเครื่องแกงกลุ่ม เพราะช่วยประหยัดเวลาในการทำและลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบมาทำเอง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และปัจจัยในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาบริบทชุมชนบ้านเกาะมุกด์ ความเป็นมาของกลุ่มเครื่องแกงตำมือ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร (Documentary Studies) ได้แก่ เอกสารประกอบคำบรรยาย โครงการปลูกบ้านปลูกชุมชนบ้านเกาะมุกด์ เอกสารข้อมูลพื้นฐานชุมชนบ้านเกาะมุกด์ และรายงานสรุปสภาพของผลกระทบและผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากคลื่นสึนามิของเครือข่าย

ความร่วมมือที่พื้ฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน และจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน

2. การศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มเครื่องแกงตำมือ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลหลักคือ สมาชิกกลุ่มเครื่องแกงตำมือและกลุ่มลูกค้า

3. การศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคในการดำรงอยู่ของกลุ่มเครื่องแกงตำมือ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของชุมชน เช่น การพบปะสนทนากัน สังเกตเส้นทางการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เพื่อทราบถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับบุคคลอื่นๆ และทราบถึงปัจจัยการดำรงอยู่และอุปสรรคของกลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการบันทึกเสียงมาถอดเทป พิมพ์ออกมาเป็นเอกสารหนังสือ แล้วจัดบันทึกจากการสัมภาษณ์นั้นมาเขียนขยายเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วนโดยใส่แฟ้มตามลำดับก่อนและหลังการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นอ่านข้อมูลทั้งหมดแล้วตรวจสอบข้อมูล เพื่อระบุประเด็นหลัก ใจความสำคัญจากข้อมูลเหล่านั้น แล้วลงรหัสที่ได้จากการอ่านข้อความให้มีความสอดคล้องกับประเด็นหลัก เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดต่อไป

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) โดยเริ่มจากการลงรหัสข้อมูลที่อยู่ในบันทึกเอกสารหนังสือ แล้วรวบรวมข้อมูลที่มีรหัสเดียวกันมาจัดเป็นกลุ่มๆ โดยอาศัยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Excel ตามประเด็นหลัก แล้วนำข้อความในประเด็นหลักที่มีความเกี่ยวข้องกันมารวมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อสร้างข้อความเชิงวิเคราะห์ โดยการพรรณนาข้อความดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การบริหารจัดการด้านการตลาด ประเด็นหลักคั้งเช่น ข้อความเชิงวิเคราะห์ในประเด็นหลักคั้งนี้คือ ราคาผลิตภัณฑ์ สถานที่จำหน่าย และการส่งเสริมการขาย การกระทำดังกล่าวข้างต้นทำให้ข้อมูลอีกชุดที่มีปริมาณน้อยกว่าเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การหาข้อสรุปของข้อมูล (Conclusion Drawing) โดยการวิเคราะห์จากข้อความที่พรรณนา ซึ่งสร้างมาจากข้อความเชิงวิเคราะห์ในขั้นการแสดงข้อมูล เพื่อตอบคำถามของการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในที่นี้คือปัจจัยในการดำรงอยู่ของกลุ่ม

4. การตรวจสอบข้อมูล (Verification) ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อยืนยันข้อมูล นำข้อมูลไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคน ถ้าได้คำตอบเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน จึงนำมาใช้เป็นผลการศึกษามีความเที่ยงตรงและมีความน่าเชื่อถือ

